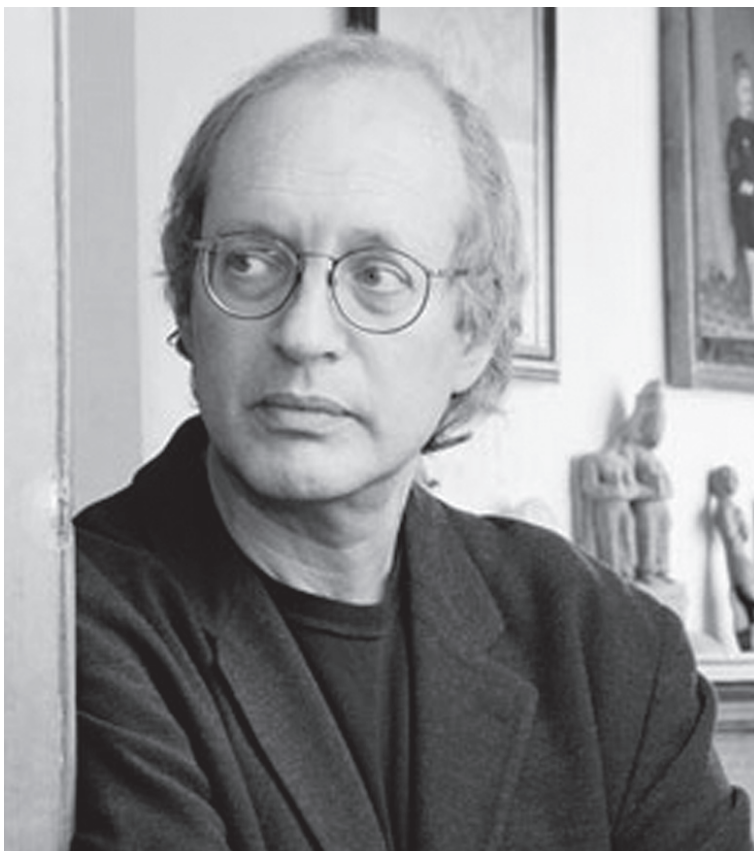

Eliot Weinberger

Eliot Weinberger (1949, New York) je večkrat nagrajeni prevajalec, urednik in pisatelj, katerega dela so bila prevedena že v trideset jezikov. Med njegovimi deli so *Works on Paper*, *Outside Stories*, *Written Reaction*, *Karmic Traces* and *The Stars*, politični članki pa so izšli v delu *9/12*, *What I Heard About Iraq*, and *What Happened Here: Bush Chronicles*. Njegovi eseji so tematsko izredno raznoliki, v njih se je že posvečal islandskim sagam, svetnikom in pesnikom, Indiji v času pred kolonizacijo, vojni v Ruandi, nekateri ponujajo kritičen vpogled v ameriško politiko, vsem pa je bistveno načelo: "Nikoli si ničesar ne izmislim," pravi avtor. Čeprav temeljijo na preverljivih dejstvih, Weinbergerjeve eseje odlikuje neizogljiva literarnost, po slogu pa se pogosto približajo poeziji v prozi.

Eliot Weinberger

Empedokles

Bil je učenec Parmenida ali Ksenofana, morda Anaksagora ali Pitagora, ali Tealuges, Pitagorovega sina. Nosil je škrlatno oblačilo in obrabljeno zlato zapestnico, ali pa morda zapestnico iz škrlatnega blaga, bronaste sandale in delfski venec. Imel je goste lase. Hodil je s palico.

“[...] milostna Luna”¹

“slepooke osamljene noči”

“en sam pogled nastane iz obeh”

Bil je s Sicilije, iz mesta Akragas, iz katerega je bil izgnan, ali pa tudi ne, in kjer so, tako je rekel sam, meščani živeli potratno, kot bi bili na robu smrti, njihove hiše pa so bile zgrajene tako trdno, kot da bi pričakovali večno življenje.

“V njem je tudi hrepenenje, ki spominja prek pogleda.”

“Zavedajoč se, da so od-toki vsega, kar je nastalo.”

Napisal je dve dolgi pesnitvi z naslovoma *Očiščenje* in *O naravi*, ali pa eno dolgo pesnitev z naslovom *Očiščenje* in podnaslovom *O naravi*. Napisal je pesnitev ali prozno razpravo o zdravilstvu ter sedem ali 43 tragedij, ki se niso ohranile, morda zato, ker jih nikoli ni napisal. Napisal je poročilo o *Odpravi kralja Kserksesa* in himno Apolonu, oboje je zažgala njegova sestra ali hči, ali pa besedili sploh nista obstajali. Ohranilo se je 138 ali 153 fragmentov.

¹ Vsi navedki so vzeti iz: *Fragmenti/Empedokles*; iz grščine prevedel in spremno študijo napisal Jan Ciglencéki; Ljubljana: KUD Logos; Šmarje-Sap: Buča, 2006. (Poezije/KUD Logos; 4).

Prepričan je bil, da svet sestavljajo štiri korenine² – zemlja, voda, zrak, ogenj – in dve sili, Ljubezen in Prepír. Te so večne: nič ni nastalo iz nič in nič ne izgine v nič. Noben od osnovnih elementov ni človeški izkušnji dostopen v čisti obliki. Vse na svetu je sestavljeno iz kombinacij delcev osnovnih elementov, položenih skupaj kot opeke, sprijetih s sokovi, ki kot da tečejo iz por, kot veter, ki piha skozi razpoke skal. Vse stvari se razlikujejo med sabo, nato pa so si spet podobne; minljivi skupki so ustvarjeni, a nato razpadejo na svoje prvine, ki se naposled vnovič združijo v nekaj novega.

“Kajti nekoč bil sem že deček in deklica,
grm in ptič in nema riba iz morja.”

Ko je silovit pasatni veter s severa Afrike grozil, da bo uničil pridelek, je dal iz oslovskih kož narediti vreče, ki so jih razprostrli po grebenih okoliških gora, in rešil mesto. Odtlej so mu ljudje rekli Vetrolovec. Prebivalce Selinusa je rešil kuge tako, da je preusmeril tok kužne reke, da se je umazanija pomešala s svežo vodo, ali pa morda tako, da je zanetil velik požar.

Lobanjo sestavljajo štirje deli ognja, dva dela vode in dva dela zemlje. Meso sestavljajo vse štiri korenine v enakem razmerju. Podobno je s krvjo, le da nekoliko prevladuje ena ali druga.

Verjel je, da sta Ljubezen in Prepír sklenjena v večni krog: svet se ciklično poraja ob naraščajoči sili Ljubezni, dokler ne doseže oblike popolne krogle v obdobju prevlade Ljubezni, nekakšnega božanstva brez lastnosti, organa čistega mišljenja, ki je dolgoživ, a ne nesmrten, in ki se radosti v svoji samoti. Nato se Ljubezen umakne Prepíru in krog se nadaljuje z razpadom sveta.

“Zakaj nekaj lepega je tudi dvakrat oznaniti to, kar je treba.”

Vse se od časa do časa razlikuje od vsega drugega, a si je nato tudi ponavljajoče podobno. Prepričan je bil, da narava predstavlja vzorec, ki bi mu morali tudi sami s svojimi življenji slediti. Svojim učencem je prepovedal jesti meso, saj so živali pravzaprav ljudje, so le nekoliko drugačna kombinacija istih prvin, ki sestavljajo nas, so vnovična utelešenja ljudi in lahko bi se zgodilo, da bi kdo nevede pojedel svojega očeta.

Verjel je, da se v času enotnosti izbrišejo vse razlike med spoloma. Spolno razmnoževanje pripada obdobju Prepíra; poudarja razlike med

² Empedoklesove korenine so poznejši pisci preimenovali v elemente in to poimenovanje se je ohranilo (op. prev.).

spoloma in iz maloštevilnega dela številno, kar še nadalje razdira enotnost. Človeška ljubezen je jalov poskus zapolniti praznino v času, ko je kozmična Ljubezen odsotna. Svojim učencem je prepovedal heteroseksualne spolne odnose, po drugi strani pa je revnim ženskam dajal denar za doto.

Na vprašanje, zakaj nekateri otroci niso podobni svojim staršem, je odgovoril, da se zarodek oblikuje v skladu s podobo, ki jo ima pred očmi ženska v trenutku spočetja. Če ženska misli na kip ali sliko ali neko drugo osebo, bo otrok podoben tej.

Kot pitagorejci je svojim učencem tudi on prepovedal jesti fižol. "Fižol" so pogovorno imenovali moda, ali pa je imel fižol preveč vetrovno naravo in je bil prepoln življenjske moči, ali pa je bil preveč podoben vratom Hada, ali pa so v fižolih prebivale duše umrlih; ali pa so bila votla fižolova stebela poti, skozi katere so se na svet vračale umrle duše iz zemlje, ali pa je fižol, zakopan v zemljo, dobil obliko človeške ali otroške glave ali ženskega spolovila; ali pa je prežvečen fižol na soncu začel dišati kot sperma: "Nesrečniki, v vsem nesrečni, roke stran od fižola."

"prepričani le o tem, na kar vsak naleti, ko žene jih v vse smeri, vsak pa se hvali, da odkril je Celoto"

Obstaja hierarhija bogov, ljudi, živali in rastlin. Najplemenitejši med ljudmi so preroki, pesniki, zdravilci in princi in ti se vnovič rojevajo kot bogovi. Najplemenitejša med živalmi je lev; med rastlinami lovor. Svojim učencem je prepovedal jesti lovorove liste.

Verjel je, da so v času naraščajoče Ljubezni živalska telesa ustvarjena kot posamični udi, ki se nato združijo v celovito bitje v času popolne Ljubezni, in to povsem naključno: govori o volu s človeško glavo in bitjih z dvema obrazoma. A le skladne, uspešne kombinacije se obdržijo in razmnožujejo naprej.

Obstajajo bogovi, ki, čeprav so "prejeli dolgotrajno življenje, blodijo tri krat deset tisoč dob odmaknjeni od blaženih in zrastejo v teku časa v razne umrljive oblike, menjavajoč težke steze življenja. Moč zraka jih namreč požene v morje, morje izpljune na zemeljska tla, zemlja pa v žarke svetlečega sonca, ki vrže v vrtince jih zraka. Drug od drugega jih sprejemajo, a vsi jih sovražijo." Krivi so bili prelivanja krvi, morjenja živali, in sam Empedokles je bil med njimi: "Zdaj tudi sam sem eden od njih, ubežnik od bogov in blodeči, ki verjame v blazneči Prepir."

Umrli je menda na neki gostiji na Peisianaksovi kmetiji, saj ga naslednjega jutra niso našli, služabniki pa so povedali, da so ponoči slišali gromek glas, ki je zaklical "Empedokles" in nato je udarila strela. Menda je umrl

na Peloponezu, kamor je odpotoval in se ni nikdar vrnil. Umrli je, ker je padel z voza pri 71 letih. Umrli je pri 60 ali 109 letih. Obesil se je; omahnil je v morje. Umrli je, kot je prikazano v dramah Hölderlina in Arnolda, ko je skočil v krater vulkana Etne, vedoč, da se bo kot prerok, pesnik in zdravilec vnovič rodil kot bog, in krater je izkašljal njegov bronast sandal.

Na vprašanje, zakaj nekateri psi vedno spijo na isti deski na podu, je odgovoril, da sta si deska in pes podobna na način, ki ga mi ne poznamo, onadva pa ga razumeta.

“Številni ognji gorijo pod tlemi.”

“oči pa so tavale same v pomanjkanju obrazov”

“nemuzični rod kamasinov z mnogo semena”

Prevedla Špela Breclj